

9.PAKT VE BİRLİKLER

- Birleşmiş Milletler (BM)
- Avrupa Birliği (AB)
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)
- Arap Birliği (Arap Ligi)
- Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)
- İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth)
- G7 ve G8 Ülkeleri
- Gelişmekte Olan 8 Ülke (D8)
- Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC)
- İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)

- Dünyada yaşanan gelişmelerle yeni ekonomik ve siyasi koşullar çok sayıda ülke, eskiye oranla daha istikrarsız ve tam güvenlikten yoksun durumdadır. Ülkelerin güvenliklerini tek başlarına sağlamalarının neredeyse olanaksız hale gelmesiyle, devletler arasında giderek artan işbirliği arayışlarına girişmişlerdir.
- Bu çerçevede, II. Dünya Savaşı sonrasında en önemli gelişmelerinden biri de dünyanın yeniden şekillenmesini sağlayacak birlik ve paktların kurulmasıdır.

- Dünyada sürekli barışı sağlamak üzere kurulan ve 192 üyeye ulaşan BM, bu oluşumların en önemlisidir.
- **NATO, Varşova Paktı, OPEC, AB, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, G-7, G-20, D-8 ülkeleri** gibi geniş katılımlı ve **Afrika Birliği, AND Topluluğu** (G. Amerika), **ASEAN** (G.dğ. Asya), **NAFTA** (K.Amerika), **SAARC** (G.Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilatı)...gibi bölgesel işbirliği amacıyla kurulan çok sayıda örgüt bulunmaktadır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM)

- Birleşmiş Milletlerin ilk çekirdeği sayılabilecek oluşum; **Milletler Cemiyetidir**. Bu yapılanma; 10 Ocak 1920'de "çeşitli ülkeler arasında yaşanabilecek sorunları barışçı yollarla çözmek amacıyla", **Cemiyet-i Akvam** adıyla İsviçre'de kurulmuştur.
- Türkiye, bu örgüte, davetli olarak 1932 yılında katılan ilk ülkedir.
- Tüm çabalarına rağmen II. Dünya Savaşı'nın çıkmasını engelleyemeyen örgütün, 18 Nisan 1946'da dağılmasına karar verilmiştir.

- I. ve II. Dünya savaşlarında büyük yıkımlarla çıkan ve yeni bir dünya savaşının çıkmasını engellemek isteyen ülkelerin anlaşmasıyla, **Roosevelt, Churchill** ve **Stalin** tarafından, **BM**'in temeli atılmış, Yalta Konferansı ile çalışmalar tamamlanmış ve 24 Ekim 1945'de New York'ta kurulmuştur.
- BM, davetli kurucu ülke olan Türkiye dahil, 51 üye ile kurulmuş ve üye sayısı günümüzde 192'ye ulaşmıştır.

- **BM**, New York'taki genel merkezinden yürütülmekte ve üye ülkelerle düzenli yapılan toplantılar yine bu genel merkezde gerçekleştirilmektedir.
- Örgüt yapısal olarak çeşitli bölümlere ayrılmıştır; **Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Yönetim Konseyi, Genel Sekreterlik ve Uluslararası Adalet Divanı...gibi**
- En önemli yapılanmalardan biri olan; **Güvenlik Konseyi** on beş ülkeden oluşur. Bu üyelere beşi, veto yetkisine sahip daimi üyeler, diğerleri ise iki yıllığına seçilen ülkelerdir.

- Güvenlik Konseyinin daimi üyeleri; **ABD, Rusya, Çin Halk Cumhuriyeti, Birleşik Krallık ve Fransa'dır.** Güvenlik Konseyinin karar alabilmesi için 9/15 oranında kabul oyu ve daimi üyelere herhangi birisinin de veto hakkını kullanmaması gereklidir.
- BM, dünya barışını korumak ve geliştirmek, ülkeler arasındaki sorunları çözmek, ekonomik ve sosyal program ve yapıları destekleyerek kalkınma sorunlarını da çözmeyi hedefleyen en önemli örgüttür.
- BM, güvenlik dışında, sağlık, eğitim, gıda gibi temel alanlarda kurulan çok sayıda alt yapı ile dünya üzerinde çok önemli çalışmaları üstlenen ve bütçesinin önemli bir kısmını bu alanlarda kullanan bir örgüttür...

Birleşmiş Milletlere bağlı bazı kuruluşlar

No	Kısa Adı	Kuruluş	Merkez	Kurulduğu Yıl
1	FAO	Gıda ve Tarım Örgütü	Roma, İtalya	1945
2	IAEA	Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu	Viyana, Avusturya	1957
3	ICAO	Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü	Montreal, Kanada	1947
4	IFAD	Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu	Roma, İtalya	1977
5	ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü	Cenevre, İsviçre	1946
6	IMO	Uluslararası Denizcilik Örgütü	Londra, Birleşik Krallık	1948
7	IMF	Uluslararası Para Fonu	Washington, ABD	1945
8	ITU	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği	Cenevre, İsviçre	1947
9	UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü	Paris, Fransa	1946
10	UNIDO	Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü	Viyana, Avusturya	1967
11	UPU	Dünya Posta Birliği	Bern, İsviçre	1947
12	WB	Dünya Bankası	Washington, ABD	1945
13	WFP	Dünya Gıda Programı	Roma, İtalya	1963
14	WHO	Dünya Sağlık Örgütü	Cenevre, İsviçre	1948
15	WIPO	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü	Cenevre, İsviçre	1974
16	WMO	Dünya Meteoroloji Örgütü	Cenevre, İsviçre	1950
17	UNWTO	Dünya Turizm Örgütü	Madrid, İspanya	1974
18	UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu	New York City, ABD	1946

AVRUPA BİRLİĞİ (AB/ EUROPEAN UNION)

- Avrupa Birliği'nin temelini, II. Dünya Savaşı sonrasında sanayi bakımından iki temel hammadde olan kömür ve çelik sektörünü güçlendirmek ve bunları uluslar üstü bir otorite ile kontrol ederek barışı sürdürmek amacıyla Fransa dışişleri Bakanı **Schuman**'ın çağrısı ile 1951'de kurulan **Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu** oluşturmaktadır.
- **Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu**, 18 Nisan 1951'de Belçika, Almanya, Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve **İtalya** arasında 1951'de imzalanan Paris Antlaşması ile kurulmuştur.

- Aynı ülkelerin imzaladığı 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması ile de **Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom)** oluşuma eklenmiş ve bu anlaşmayla, **Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)** kurulmuş oldu.
- 1958'de yürürlüğe giren Roma Antlaşması üye ülkeler arasında önce gümrük birliğini, yani malların gümrük vergisi ödenmeksizin üye ülkeler arasında serbestçe alınıp satılmasını öngörmüştür.

- Roma Antlaşması'nın nihai hedefi sadece ekonomik değil tarım, ulaştırma, rekabet gibi birçok alanda ortak politikalar oluşturulması, ekonomik politikaların yakınlaştırılması, ekonomik ve parasal birlik kurulması, ortak bir dış politika ve güvenlik politikası oluşturulmasıdır.
- Belirtilen bu amaçlara, süreç içerisinde daha sonra imzalanan olan diğer anlaşmalarla aşamalı olarak ulaşılmaya çalışılmıştır.

- Halen, **Maastricht (1992) Antlaşması** AB'yi kuran antlaşma olarak kabul edilmektedir.
- **Amsterdam Antlaşması (1999)** ve **Nice Antlaşması (2003)** sonrasında Avrupa Birliği, bazı üyeler dışında para birliğine girmiş (Avro), Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikasını benimsemiş, Adalet ve İçişlerinde, hukuksal işbirliğine karar vermiştir.

Üye ülkeler ve topluluğun gelişimi;

- 1951-1957 yıllarında toplulukta bulunan altı kurucu üye; **Belçika, Fransa, B. Almanya, İtalya, Lüksemburg, ve Hollanda**'dır.
- Bu ülkelere;1973'te: **Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık,**
- 1981'de: **Yunanistan**
- 1986'da: **Portekiz ve İspanya**
- 1990'da: **Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesiyle, üye sayısı artmamasına rağmen sınırları genişlemiş ve nüfusu artmıştır.**

- 1995'te: **Avusturya, Finlandiya ve İsveç**
 - 2004'te: **GKRRK, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya**
 - 2007'de: **Bulgaristan ve Romanya ... katılmıştır.**
- ❖ *1 Ocak 2007 genişlemesi sonucunda, AB'nin üye sayısı 27 olmuştur.*

Avrupa Birliğinin Gelişimi

1958	Belgien	B
	Deutschland (BR)	D
	Frankreich	F
	Italien	I
	Luxemburg	L
	Niederlande	NL
1973	Dänemark	DK
	Großbritannien	GB
	Irland	IRL
1981	Griechenland	GR
1986	Portugal	P
	Spanien	E
1995	Finnland	FIN
	Österreich	A
	Schweden	S
2004	Estland	EST
	Lettland	LV
	Litauen	LT
	Polen	PL
	Tschechien	CZ
	Slowakei	SK
	Ungarn	H
	Slowenien	SLO
	Malta	M
	Zypern	CY
2007	Rumänien	RO
	Bulgarien	BG

- **Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkileri**
- Türkiye, 25 Mart 1957'de, Roma Antlaşması'yla kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olmak için, **1959** yılında başvuruda bulunmuştur.
- **12 Eylül 1963**'de imzalanan **Ankara Antlaşması** ile **Türkiye ve AET** arasında bir ortaklık çatısı
- **12 Eylül Darbesi** AET ile Türkiye arasındaki ilişkilerin dondurulmasına yol açmış, 1983 de çok partili seçimlerin yapılması üzerine Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkiler yeniden canlanmıştır.

- **14 Nisan 1987** tarihinde Türkiye resmen tam üyelik başvurusunda bulundu.
- **AB** ile bütünleşmenin ilk aşaması olarak **1 Ocak 1996'da, Avrupa Birliği'yle Gümrük Birliği'ne girildi.**
- AB ülkeleri, **17 Aralık 2004'de** Türkiye'nin katılım müzakerelerinin **3 Ekim 2005** tarihinde başlamasını kararlaştırmış olup, müzakerelerin ne kadar sürede tamamlanacağı konusunda kesin bir karar verilmemiştir...

KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (KEİ)

- KEİ ile ilgili ilk toplantı Türkiye'nin girişimi ile 19 Aralık 1990'da Ankara'da yapılmıştır. Toplantıda, **Türkiye, SSCB, Romanya ve Bulgaristan**'ın delegeleri ile, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova ve Ermenistan Cumhuriyetleri'nin temsilcileri yer almıştır.
- Taraflar, Türkiye tarafından önerilen işbirliğini taslağı üzerinde çalışmışlar, sonuç bildirgesinde **Karadeniz Ekonomik İşbirliği**'nin kurulmasını kararlaştırmışlardır.

- KEİ Anlaşması, **25 Haziran 1992** tarihinde İstanbul'da düzenlenen zirve toplantısında; ***Türkiye, Arnavutluk, Romanya, Rusya, Bulgaristan, Ukrayna, Gürcistan, Moldavya, Azerbaycan, Ermenistan ve Yunanistan*** tarafından imzalanmıştır.
- Yaklaşık 330 milyon nüfus ve 11 milyon Km² yüzölçümüne sahip olmasına karşın, üye ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasi sorunlar nedeniyle **KEİ** örgütü arasındaki işbirliği beklenen düzeye ulaşamamıştır.
- **Avusturya, Almanya, ABD, Beyaz Rusya, Çek Cum., Fransa, Hırvatistan, İsrail, İtalya, Mısır, Polonya, Slovakya ve Tunus** gözlemci statüsündeki diğer ülkelerdir.

ARAP BİRLİĞİ

- Üye ülkeler arasında işbirliği ve ortak politikalar oluşturmak üzere; **Mısır, Irak, Ürdün, S. Arabistan, Suriye, Lübnan ve Yemen** tarafından **22 Mart 1945** tarihinde kurulan, etnik kökenli bir bölgesel bir uluslararası örgüttür.
- Kuruluşun merkezi **Kahire** olup, Mısır'ın üyeliğinin, 1979'da, İsrail ile imzalanan **Camp David** antlaşması sebebiyle askıya alınmasıyla Tunus'a nakledilmiştir.

- **Arap Birliği**, II. Dünya Savaşı sonrasında sömürgeciliğe karşı mücadelede etkin bir örgüt haline gelmiş, daha sonra bağımsızlıklarını kazanan **Libya, Sudan, Fas, Tunus, Kuveyt, Cezayir, G. Yemen, Bahreyn, Umman, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Moritanya, Somali, Filistin Kurtuluş Teşkilatı**, ve **Cibuti'nin** katılımı ile üye sayısı 22'ye ulaşmıştır.
- Dünya'nın en sorunlu bölgesindeki ülkelerden oluşan birlik, özellikle son dönemde uluslararası sorunlarda fikir birliği oluşturamamaktadır...

BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU (BDT)

- Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Beyaz Rusya, 8 Aralık 1991'de SSCB'nin resmen sonlandırılmasını kararlaştırmışlar ve Bağımsız Devletler Topluluğu anlaşmasını **21 Aralık 1991** de Baltık Devletleri ve G¼rcistan hariç, tüm eski SSCB devletlerinin katılımıyla imzalamışlardır.
- G¼rcistan, bu anlaşmayı 1993'de imzalamış 2009'da bu oluşumdan tekrar ayrılmıştır.
- Üye ¼lkeler; **Azerbaycan, Beyaz Rusya, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Özbekistan, Tacikistan, Rusya Federasyonu ve Ukrayna'dır.**

- BDT pazarı yaklaşık 240 milyonluk nüfusu ve 21.5 milyon Km² yüzölçümü ile dünyanın en büyük pazarların biridir.
- SSCB'nin dağılmasının ardından Sovyet sistemine göre örgütlenen devlet yapısını ayakta tutabilmek ve birbirine bağımlı olan yapılar arasındaki ekonomik ve sosyal ilişkileri sürdürebilmek, topluluğun en önem hedefi olup, alt örgütleri ile de güçlü bir siyasi yapıya sahiptir.

Commonwealth of Independent States

İNGİLİZ MİLLETLER TOPLULUĞU (COMMONWEALTH)

- Birleşik krallık ile bazı eski sömürgelerinden oluşan topluluk 1931 yılında bir kısmı gönüllü bir kısmı ise zorunlu olarak katılan üyelerden oluşmaktadır.
- Eskiden Büyük Britanya'ya bağılı bazı devletlerden meydana gelen topluluk üyesi ülkeler, bağımsızlıklarını kazandıktan sonra da İngiltere'yle dostluk ve işbirliğini sürdürmeyi, Büyük Britanya kralını, birliğin sembolik lideri olarak tanımayı kabul etmişlerdir.

- 1947'de Hindistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra, çok sayıda ülkeye bağımsızlık tanınması ile milletler topluluğu yeniden tanımlanmıştır.
- 1948'de Hindistan, Pakistan ve Seylan, Avrupalı olmayanlardan meydana gelen ilk ülkeler olarak milletler topluluğuna üye oldular.
- 1948'de İrlanda , 1961'de G. Afrika ve 1972'de Pakistan birlikten ayrılan ülkelerdir.

- İngiliz milletler topluluğu çeşitli ilişkileri kapsayan bir farklı yapıya sahiptir.
- Özellikle eski dominyonlar için geğerli olan duygu bağı yanında, ticaret, yatırım ve para anlaşmaları, göçler, ortak eğitim, meslekî ve hukuki miras konuları öne çıkmaktadır.
- Bu nedenle, 1950'den sonra bağımsızlığını kazanan devletlerin çoğu milletler topluluğuna üye olmuşlardır.

- İngiltere'nin tarihi sömürge sistemini sürdürmesi amacıyla oluşturduğu topluluk, zaman içinde doğal kaynakların tükenmeye başlamasıyla, İngiltere'ye bir göç dalgası yaratmış ve önemli bir göçmen sorunu oluşturmuştur.
- Halen, 52 üyesi bulunan topluluktaki bazı kaynakları tükenmiş, yoksul ülkeler bağımsız olmamakta çok kararlıdır.
- Bu durum, İngiltere için önemli bir sorun olmakla birlikte, BM'deki sayısal üstünlük ise önemli bir avantaj sağlamaktadır.

G7-G8 ÜLKELERİ

- G-7 Oluşumu en zengin sanayileşmiş ülkeler tarafından ekonomik politikalarda işbirliği sağlamak amacıyla 1975 yılında kurulmuştur.
- G-7; **Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD**'den oluşmaktadır. G-7'nin üye sayısı 1976'da Kanada'nın katılımından sonra sabitlenmiştir. Bununla birlikte, 1977'den bu yana Avrupa Birliği'nin temsilcileri de zirve toplantılarına katılmaktadırlar.
- Rusya'nın, 1991'deki katılımı ile birlikte G8 ülkeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu ülkeler, tüm dünya ticaret ve ekonomisinin yaklaşık 2/3 sini yönetmektedirler...

GELİŞMEKTE OLAN 8 ÜLKE (D8)

- D-8, gelişmekte olan 8 ülkeyi ifade eden kuruluştur. 15 Haziran 1997'deki antlaşma ile bir araya gelen ülkeler; **Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya**'dır.
- Aynı zamanda İKÖ'nün de üyeleri olan, D-8 üyeleri, doğal kaynakları, nüfusları ve pazar potansiyellerinden dolayı bölgelerinde önemli konum arz etmektedirler.D-8'in daimi sekreteryası İstanbul'dadır.
- D-8 ülkelerinin toplam nüfusu 1.3 milyara yakın olmakla birlikte bu büyük kitlenin ekonomik ve siyasi birlikteliği istenilen düzeyde değildir...

PETROL İHRAÇ EDEN ÜLKELER ÖRGÜTÜ (OPEC)

- **OPEC**, (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) petrol ihraç eden 13 ülkenin oluşturduğu bir konfederasyondur.
- 1960'ta, ham petrol fiyatlarındaki düşüşü durdurmak için, Venezuela'nın teklifiyle kurulan örgütün üyeleri; **Venezuela, İran, Irak, S. Arabistan, Kuveyt, Katar, Libya, Endonezya, Abu Dabi, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Nijerya, Ekvador, Gabon (1975-1995) ve Angola'dır.**
- Dünya petrol üretiminin denetimini elinde tutan ve dünya petrol üretiminin yaklaşık yarısını sağlayan **OPEC**, ham petrol rezervlerinin üçte ikisine, doğal gaz rezervlerinin de üçte birine sahip olması nedeniyle büyük bir stratejik öneme sahiptir.

İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜ (İKÖ)

- İslam ülkeleri arasında dayanışma ve işbirliğini geliştirmek amacıyla Suudi Arabistan Kralı'nın 1966 yılında "İslam Birliği" sloganı, daha sonra Fas Kralı'nın 1969 yılında "İslam Dayanışması" fikrinin somutlaşmasıyla kurulmuştur.
- İslam dünyasını ilgilendiren gelişmeler ve Kudüs'te El Aksa mescidinin yakılması üzerine, S. Arabistan ve Fas Kralı'nın girişimleri ile 1969'da I. İslam Zirvesi Konferansı Rabat'ta toplanmış, Türkiye, zirveye Dışişleri Bakanı başkanlığında bir heyetle katılmıştır.
- Halen 57 üyesi bulunan örgüte, KKTC dahil, 5 ülke gözlemci statüsünde katılmaktadır.

İKÖ'nün temel amacı;

- Üye devletler arasında İslam dayanışmasını geliştirmek,
- İktisadi, sosyal, kültürel, bilimsel ve diğer önemli faaliyet sahalarında üye devletler arasında işbirliğini güçlendirmek ve uluslararası örgütlerde üye devletler arasında dayanışmayı yürütmek,
- Üye devletler ile diğer ülkeler arasında işbirliği ve anlayışı geliştirmeye elverişli ortam yaratmaktır...
- Örgütün aldığı kararlar bağlayıcılığı olmayan tavsiye niteliğindeki kararlar olup, örgüte bağlı çok sayıda alt kuruluş bulunmaktadır (Uluslar arası İslam Haber Ajansı, İslam Kalkınma Bankası, İslam Dayanışma Fonu...)